

Předmluva

In: *Padesát vítězných let : sborník prací z vědecké konference filosofické fakulty University J. E. Purkyně k 50. výročí vzniku Komunistické strany Československa*. Vyd. 1. Brno: Universita J.E. Purkyně, 1973, pp. 9-11

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126207>

Access Date: 22. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

PŘEDMLUVA

Sborník, který předkládáme veřejnosti, obsahuje přednášky a referáty z vědecké konference konané dne 5. května 1971, kterou filosofická fakulta University J. E. Purkyně oslavila 50. výročí vzniku Komunistické strany Československa. Jeho smyslem je osvětlit různé historické aspekty, spojené s formováním, vznikem, zráním a boji KSČ jako strany leninského typu a s odrazem její činnosti v životě české společnosti a české národní kultury. Tím je zároveň dáno rozdělení prací, pojatých do sborníku, na studie historické a na statě uměnovědné.

Historické studie jsou téměř monotematické. Z toho či onoho hlediska se většinou zabývají problémy internacionalismu v různých fázích vývoje KSČ. Je potěšitelné, že toto problémové zaměření není výsledkem nějakého násilného záměru. Zájem o řešení této důležité otázky moderního českého dělnického hnutí vyplynul u jednotlivých autorů spontánně. Uměnovědné práce nejsou už tak kompaktní, jejich problematika spadá do literární bohemistiky a rusistiky, do divadelní vědy, do dějin výtvarných umění a muzikologie. Polovina z nich se věnuje vnitřní problematice české kultury, nazírané v úzkém sepětí s vývojem českého dělnického hnutí a KSČ. Druhá polovina se týká česko-sovětských, resp. československých kulturních styků v jejich užším nebo širším pojetí. Jednotlivé práce se zabývají látkou od 18. století po naše dny, většina prací se však zaměřila na dvacátá a třicátá léta 20. století, v nichž spočívá těžiště jejich zájmu.

Ústrojným svorníkem historických a uměnovědných studií a článků je důsažná, byť heslovitá filosofická analýza procesu, kterým od třicátých let prošla nejen marxistická a levicově orientovaná filosofie, ale mutatis mutandis i ostatní společenské vědy, a který v šedesátých letech vyústil ve zjevnou metodologicko-světónázorovou krizi. Tato práce nejvýrazněji vyjadřuje poslání sborníku, které spočívá v sepětí historických zkušeností s dnešním vědeckým, pedagogickým a politickým usilováním.

Náš sborník není ovšem mezi spisy filosofické fakulty první publikací svého druhu. Dějiny dělnického hnutí včetně historie Komunistické strany Československa staly se předmětem soustavného pracovního zájmu historických kateder už od konce čtyřicátých let. Nástup mladší, již socialistické generace pedagogických a vědeckých pracovníků po druhé světové válce napomáhal změnám v badatelském zaměření historických kateder a vědeckých institucí zejména po Únoru 1948. K tradičním tématům, jimiž se zabývala pracoviště naší fakulty v prvních letech po osvobození — slovenská myšlenka, dějiny Ruska, rusofilství — připojovaly se postupně práce o vzniku ČSR v souvislosti s Velkou říjnovou socialistickou revolucí,

o založení KSČ a o podobných otázkách. Z diskusí o problematice dělnického hnutí a vzniku KSČ, které pořádala filosofická fakulta v součinnosti s brněnskou pobočkou Historického ústavu ČSAV, vzešly v letech 1954 až 1956 první pokusy o syntézu dějin dělnického hnutí na Moravě. Zároveň ve Sborníku Matice moravské a ve Sborníku prací filosofické fakulty (řada C) vycházely studie o počátcích dělnického hnutí a o vzniku KSČ na Moravě. V druhé polovině padesátých let spatřily světlo světa první knižní monografie: sborník *K dějinám dělnického hnutí na Moravě a ve Slezsku* (1955), sborník *Z dějin dělnického hnutí na Brněnsku* (1956) a *Kolejkovo Revoluční dělnické hnutí na Moravě a ve Slezsku* (1957). V šedesátých letech se k nim přidružil sborník *Z dějin KSČ na Brněnsku* (1962) a *Jordánovy Problémy rozkolu dělnického hnutí v českých zemích na umírněné a radikály 1879–1889* (1965). Autory těchto publikací byli badatelé a spolupracovníci filosofické fakulty.

V uměnovědných oborech, zejména v literární vědě, zaujaly pozornost badatelů hlavně významné kulturní osobnosti, jejichž umělecké nebo vědecké dílo záralo v úzkém sepětí s dělnickým hnutím, s vědeckým socialismem, s komunistickou stranou. Po časopisech a sbornících jsou roztroušeny jednotlivé studie o odrazu roku 1905 v české literatuře a o Petru Bezručovi, o Maximu Gorkém, Vladimíru Majakovském a Alexandru Bezymenském, o Romainu Rollandovi a André Stilovi, o Bertoldu Brechtovi, o Socialistické scéně, Emilu Františku Burianovi, Jiřím Krohovi a Richardu Fleischnerovi, o Vincenci Makovském a Bohdanu Lacinovi aj. Nejčastěji se fakultní historikové moderní kultury vraceli k dílu Bedřicha Václavka. Cílevědomé úsilí ústilo v jistých časových intervalech do významných knižních publikací. V součinnosti historiků s uměnovědci byl vydán sborník *Zdeňku Nejedlému k 75. narozeninám* (1953) a sborník *Vám poděkování a lásku Vám* (1960), jímž uctila filosofická fakulta 15. výročí osobození naší vlasti. Tento sborník přispěl k poznání historie Slovenského národního povstání, poměrů za okupace, osvobozování jednotlivých obcí Jihomoravského kraje i k osvětlení odrazu roku 1945 v české a sovětské literatuře a v českém sochařství. V první polovině šedesátých let vyšla také *Kutalova monografie o Jaroslavu Královi* (1962), *Mikuláškovy Puti razvitija sovetsoj komedii* (1962) a sborník věnovaný různým aspektům obsáhlého a členitého díla *Bedřicha Václavka* (1963). Je třeba vyzvednout fakt, že Václavkův příklad zůstal pro brněnskou literární vědu trvalým podnětem.

Zájem historiků a uměnovědců se tedy rozšířil i na nejnovější období dějin ČSSR a dějin KSČ. Problematika osvobozování naší vlasti Sovětskou armádou a osudy českého obyvatelstva a české kultury za hitlerovské okupace staly se nedílnou součástí výzkumných plánů katedry československých dějin a některých kateder uměnovědných. Zasluhou katedry československých dějin a katedry dějin střední a jihovýchodní Evropy došlo pak k dalšímu rozšíření badatelského zájmu, neboť na těchto pracovištích vznikly studie z dějin mezinárodního dělnického hnutí, které osvětlují uzlová období ve vývoji revolučního socialismu. Vědeckovýzkumná práce z dějin československého a mezinárodního dělnického hnutí nebyla přerušena ani v krizových letech 1968–1969 a některá díla, jež tehdy vznikla, byla v letech 1969–1970 odměněna krajskými cenami Josefa Hybeše a Bedřicha Václavka. V této souvislosti je třeba uvést také fakultní vědeckou

konferenci ke 100. výročí narození V. I. Lenina, jejíž jednotlivé příspěvky byly uveřejněny v odborných časopisech.

Ze stručné rekapitulace dosavadní práce jasně vyplývá, že autoři příspěvků, zahrnutých do sborníku, nezabývali se danou problematikou ad usum významného výročí, nýbrž že předložené práce tvoří organickou součást dlouhodobého vědeckovýzkumného usilování příslušných kateder. Takové zaměření se projevuje i v tom, že leckterá práce podle okolností shrnuje dosavadní výsledky, upozorňuje na nový materiál a na nová pojetí a naznačuje druhy možnosti dalšího bádání v dějinách dělnického hnutí a Komunistické strany Československa, ať už máme na mysli strategicko-taktické otázky politiky nebo kulturní politiku strany a její významné představitele.

Předložený sborník tedy navazuje na pokrokovou tradici v práci historických a uměnovědných kateder. Jeho cílem není jen manifestačně uctít významné výročí vzniku KSČ, nýbrž přispět k prohloubení poznání zákonitého vývoje našich národů v širší mezinárodní jednotě socialistického tábora.

2/ Josef Zamazal,
Kresba, tuš, 1923–1924.

3/ Jaroslav Král,
Setkání, olej, plátno, 1922.

